

Finlandia – charakterystyka szkolnictwa podstawowego

- Według badania przeprowadzonego przez PISA uczniowie w Finlandii plasują się w czołówce pod względem poziomu czytania, znajomości matematyki oraz ogółu posiadanej wiedzy¹.
- 9-letni program obowiązkowej edukacji podstawowej rozpoczyna się wraz z ukończeniem przez dziecko 7 lat.
- Wszystkie dzieci zaczynają edukację w tym samym wieku, bez względu na status ekonomiczno-społeczny. Uczą się one podstawowej wiedzy, umiejętności oraz postaw lifelong learning, które będą procentować w dalszej edukacji.
 - Odnotowano wysoki procent zadowolenia z publicznego systemu edukacji wśród rodziców oraz nauczycieli w Finlandii (ok. 80% osób z obu badanych grup wskazało, że są „bardzo zadowoleni”).
- Szkoły podstawowe są miejscem, gdzie nauka i zabawa połączone są z alternatywnymi metodami pedagogicznymi (podkreślany jest fakt, iż dzieci nie potrafią uczyć się bez zabawy).
 - Przykładowy dzień:
 - 08.15 – 09.00 Język szwedzki lub fiński
 - 09.15 – 10.30 Wychowanie fizyczne
 - 10.45 – 11.30 Sztuka – rysunek / malarstwo
 - 11.30 - 12.00 Przerwa obiadowa z darmowymi posiłkami i napojami dla wszystkich
 - 12.00 – 12.45 Sztuka - tekstylia
 - 13.00 – 13.30 Matematyka
 - Każde 45-minutowe zajęcia realizowane w klasach „przeplatane” są 15-minutową aktywnością na zewnątrz. Przerwa ta poświęcona jest w dużej mierze na różnego rodzaju ćwiczenia, mające pozytywny wpływ na proces uczenia się oraz koncentrację podczas zajęć.
 - Typowa lekcja łączy w sobie zagadnienia z kilku dyscyplin.
 - 75 minut przerwy dziennie.
 - Pełnowartościowy lunch oraz obiad serwowany są codziennie za darmo dla dzieci, co pomaga dostarczyć niezbędnej energii oraz wyeliminować spożywanie niezdrowych gotowych posiłków bądź słodyczy przez dzieci.
- Nauczyciele są bardzo szanowani i doceniani w Finlandii, częściowo dlatego że wszyscy muszą posiadać tytuł magistra, aby podjąć stałą pracę w szkole. Konkurencja jest bardzo duża, bowiem zaledwie 10% z 5000 aplikujących co roku przyjmowanych jest na wydziały edukacji w fińskich uniwersytetach.

¹ Wyniki kompleksowego badania przeprowadzonego w 41 krajach na grupach uczniów w wieku 15 lat w ramach Programu Międzynarodowej Oceny Umiejętności Uczniów (PISA) w 2003; wydany w grudniu 2004 r. przez paryską Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD)

- Nauczyciele spędzają tylko 4 godziny dziennie w klasach.
 - 2 godziny tygodniowo przeznaczają na rozwój zawodowy.
 - Nauczyciele traktowani są na równi z doktorami i adwokatami.
- Finlandia poprawiła poziom swojego publicznego systemu edukacji, nie poprzez prywatyzację szkół lub stałe egzaminowanie swoich studentów, ale poprzez wzmocnienie profesjonalizmu edukacji i inwestowanie w przygotowanie nauczycieli.
 - Wysoki poziom wiedzy i umiejętności posiadanych przez nauczycieli sprawia, że mają oni znaczną niezależność w wyborze metod pedagogicznych.
 - Co więcej, są oni chętni stale podnosić swoje kwalifikacje zawodowe poprzez studia podyplomowe.
 - Ponadto wyrażają zainteresowanie do udziału w procesach rozwojowych w swoich szkołach, a także w projektach krajowych i międzynarodowych.
- Rząd finansuje szkolnictwo, zapewniając bezpłatny dostęp do edukacji dla wszystkich (pokrywa wszelkie koszty takie jak: koszty czesnego, ciepłe posiłki w szkole, materiały edukacyjne, książki, transport, nowe wyposażenie i obiekty, doradztwo dla studentów, itp.). Nauczyciele mogą zatem skupić się na nauczaniu i uczeniu się oraz wprowadzaniu nowych pomysłów i praktyk w szkołach.
 - W Finlandii nie istnieją prywatne szkoły.
- Nie przeprowadza się obowiązkowych testów i egzaminów, z wyjątkiem egzaminów końcowych (w wieku 16 lat).
 - Nauczyciele dokonują własnych testów oceniających, nie podając liczbowych ocen, lecz przy użyciu opisowej opinii, jednocześnie nie porównując studentów ze sobą. Wspomniane działania pomagają nauczycielom i uczniom koncentrować się na nauce w środowisku wolnym od strachu, w którym pobudzana jest kreatywność i podejmowanie ryzyka. Ponadto nauczyciele posiadają bardziej realną swobodę w planowaniu czasu, gdy nie trzeba skupiać się na przygotowywaniu corocznych testów lub egzaminów.
 - Oficjalnie oceny przyznawane mogą być w momencie rozpoczęcia przez uczniów 5 klasy (obowiązkowo jednak ten sposób oceniania wprowadza się z chwilą rozpoczęcia 7 klasy)
- Szkoły otrzymują pełną autonomię w świadczenia usług edukacyjnych. Od roku 1990 krajowy program nauczania jest bardziej elastyczny, zdecentralizowany oraz mniej szczegółowy.
 - Ministerstwo Edukacji twierdzi, że nauczyciele wraz z dyrektorami, rodzicami wiedzą jak zapewnić najlepszą możliwą edukację dla swoich dzieci i młodzieży.
 - Poza wytycznymi dotyczącymi celów edukacji i kryteriów oceny, Ministerstwo Edukacji (dbając o rozwój programu nauczania, oceny kształcenia i profesjonalnego wsparcie dla nauczycieli) nie narzuca żadnych harmonogramów zajęć lub standardowych testów. Szkoła może zaplanować własne programy nauczania, odzwierciedlające lokalne problemy.

- Istotna jest rola społeczno-kulturowa: tradycja czytania książek, niewielka liczebność klas, społeczna homogeniczność w kraju, jak również indywidualne środki wsparcia oraz rygorystyczny dobór kadry w szkołach.
 - Rodzice, społeczność oraz kultura sama w sobie wpiera nawyk czytania książek wśród dzieci.
 - W szkołach wzbudza się zainteresowanie dzieci czytaniem różnorodnego rodzaju materiałów, wysoce zdywersyfikowanych.
 - Finlandia dysponuje kompleksową siecią bibliotek, które posiadają oddzielne działy dla dzieci i młodzieży.
 - Mała liczebność klas związana jest z niską gęstością zaludnienia w wielu miejscach (17 osób/ km²), co ma znaczący wpływ na strukturę szkolnictwa:
 - 1/4 szkół liczy mniej niż 50 uczniów
 - zaledwie 3 % odznacza się liczebnością większą aniżeli 500
 - 60 % szkół zatrudnia mniej niż 7 nauczycieli
 - Liczebność klas jest ograniczona do 12 osób, co pozwala na sprawniejszą komunikację oraz ułatwia poznanie wszystkich dzieci przez nauczyciela.
 - Wykorzystanie krajowego programu nauczania oraz korzystanie z tych samych podręczników zapewnia jednakowy zakres treści oraz poziom nauczania w całym kraju. Nauczyciele posiadają elastyczność w doborze metod nauczania oraz treści omawianych na zajęciach.
 - Zajęcia z matematyki oraz przekazywana wiedza ukierunkowana jest na wykorzystanie wiedzy w praktyce, do rozwiązywania konkretnych problemów.
 - Częstość lekcji realizowanych w języku obcym jest znacznie większa niż w Niemczech. W programie nauczania szkół o przewidziano naukę co najmniej 2 języków obcych oprócz języka używanego powszechnie w szkole (fińskiego bądź szwedzkiego).
 - Dodatkowo obowiązkowe przedmioty obejmują: naukę o środowisku, edukację zdrowotną, religię i etykę, historię, nauki społeczne, matematykę, fizykę, chemię, biologię, geografę, sport, muzykę, sztukę, rękodzieło oraz ekonomię.
- Homogeniczność dotyczy braku problemu z integracją obcokrajowców (zaledwie 3,1 % populacji stanowią obcokrajowcy).
- Fundamentalną zasadą jest poświęcanie uczniom indywidualnej uwagi (pomoc zwłaszcza w początkowym okresie).
 - Nie istnieje zjawisko usunięcia ucznia ze szkoły/ przeniesienia do innej. Celem bowiem istnienia szkół jest dopasowywanie do potrzeb dzieci.

- Każda placówka wyposażona jest w zespół opiekuńczy, składający się z pracownika socjalnego, pedagoga i pielęgniarki szkolnej (zespół sprawuje kontrolę nad więcej niż jedną szkołą)
 - Każdy członek tej grupy spędza 37 godzin tygodniowo w szkole. Fakt ten wpływa na budowanie bliskich relacji co generuje zarazem wyższy wskaźnik pewności siebie i komfortu wśród dzieci.
- Szkoła oferuje również wyrównawcze programy nauczania, dostosowane do indywidualnych potrzeb uczniów. Zajęcia wyrównawcze dla słabszych uczniów są szczególnie skuteczne w Finlandii i przyczyniają się do stosunkowo jednolitych wyników osiągniętych przez uczniów w badaniu PISA.
- W/w zajęcia realizowane są etapowo:
 - W klasach – nauczyciel zwraca szczególną uwagę na uczniów, u których zaobserwowano trudności z nauką i adaptacją.
 - Jeśli to okaże się niewystarczające uczniowie zostają objęci specjalnym programem nauczania. W zależności od potrzeb uczniów i zasobów szkolnych zajęcia odbywają się w małych grupach lub indywidualnie.
 - Częściowe nauczanie specjalne obejmuje naukę jednego lub kilku przedmiotów
 - Kompleksowe natomiast realizowane jest z wszystkich przedmiotów
- Wg badań przeprowadzonych przez OECD istnieje silna korelacja pomiędzy stosunkiem społeczeństwa do zawodu nauczyciela a sukcesem szkolnictwa w Finlandii. W badaniach PISA podkreślono, że podniesienie poziomu jakości oraz wynagrodzenia nauczycieli jest ważniejsze aniżeli zmniejszenie liczebności klas.
- Sukces Fińskich szkół polega na długofalowej wizji szkolnictwa podstawowego.
 - Nauczyciele skupiają się na przekazywaniu praktycznej wiedzy w sposób jak najbardziej innowacyjny.
 - Uczniowie pozostają w murach jednej szkoły do momentu ukończenia 16 roku życia, co pozwala uniknąć niepotrzebnego stresu „zderzenia” z nową rzeczywistością.
 - Indywidualny kontakt nauczyciela z uczniem pozwala przeciwdziałać problemom oraz stwarza atmosferę sprzyjającą współpracy.
 - Darmowe pełnowartościowe posiłki oraz ćwiczenia na zewnątrz sprawiają, że dzieci w Finlandii są zdrowe, szczupłe i gotowe do nauki.

Materiał przygotowany na podstawie:

- http://www.kas.de/wf/doc/kas_23322-544-2-30.pdf
- <http://www.education.rec.ri.cmu.edu/roboticscurriculum/research/International%20Trends.pdf>
- <http://www.ifla.org/news/main-factors-behind-the-good-pisa-reading-results-in-finland>
- <http://www.npr.org/2011/01/28/133301331/the-new-republic-the-u-s-could-learn-from-finland>
- <http://ourtimes.wordpress.com/2008/04/10/oecd-education-rankings/>
- <http://mymeproject.wordpress.com/2011/04/03/time-magazine-finlands-educational-success-the-anti-tiger-mother-approach/>
- <http://www.bbc.co.uk/news/world-europe-11939566>
- http://www.studyinfinland.fi/destination_finland/education_system/primary_education
- <http://www.guardian.co.uk/world/2010/dec/05/finland-schools-curriculum-teaching>
- <http://bertmaes.wordpress.com/2010/02/24/why-is-education-in-finland-that-good-10-reform-principles-behind-the-success/>
- <http://www.businessinsider.com/finland-education-school-2011-12?op=1>
- <http://www.education.rec.ri.cmu.edu/roboticscurriculum/research/International%20Trends.pdf>
- <http://theconversation.edu.au/finnish-education-guru-pasi-sahlberg-treat-primary-school-teachers-like-doctors-9850>

Finlandia – charakterystyka szkolnictwa podstawowego II

- Dobre przygotowanie dzieci do szkoły rozpoczyna się już w wieku 5 lat, kiedy poddaje się je starannej diagnozie.
 - Około 2/3 populacji traktuje się jako dzieci “o specjalnych potrzebach edukacyjnych”. Identyfikuje się zatem wszystkie deficyty, takie jak np. wada wzroku, dysleksja, dysgrafia itp., a następnie intensywnie pracuje nad ich usunięciem lub dostarczeniem niezbędnych urządzeń wspomagających.
- Szkoła Podstawowa w Finlandii jest 9-letnia, przy czym istnieje podział na klasy niższe (I-VI) i wyższe (VII-IX).
 - Fiński system szkolnictwa uznawany jest za jeden z najbardziej sprawiedliwych na świecie.
 - Nauka, książki, posiłki i dojazdy do szkoły dla dzieci mieszkających dalej niż 5 km od szkoły - są bezpłatne (nie istnieje możliwość odmówienia jedzenia obiadu przez dzieci).
 - Edukacja rozpoczyna się w wieku 7 lat, jednakże w przypadku dzieci szczególnie uzdolnionych istnieje możliwość wcześniejszego przyjęcia.
 - Poza szkołami państwowymi i prywatnym rodzice mogą także organizować zajęcia lekcyjne w domach.
 - 9-letnia edukacja zwieńczona jest otrzymaniem certyfikatu ukończenia.

- Istnieje możliwość odbycia 10 klasy, która jest dobrowolna – lokalne władze podejmują decyzje o jej uruchomieniu (dodatkowy certyfikat ukończenia).
 - Szkoła oferuje nie tylko edukację. Kompleksowe usługi placówki obejmują ponadto: dostarczanie codziennie ciepłego posiłku dla każdego ucznia, opiekę zdrowotną i usługi dentystyczne. Poza tym poradnictwo psychologiczne oraz szeroki wachlarz usług związanych ze zdrowiem psychicznym i innymi usługami przeznaczonymi dla uczniów i ich rodzin (jeżeli są konieczne). Dostępność usług dla wszystkich odzwierciedla głębokie społeczne zaangażowanie w dobro wszystkich dzieci.
 - Obowiązkowa samoocena szkół.
- System nauczania
- Możliwość uzupełnienia programu nauczania o 10% w niższych klasach szkoły podstawowej oraz o 20% w klasach wyższych.
 - Szkoły podejmują decyzje odnośnie tworzenia klas, dziennego rytmu pracy i innych procedur.
 - Dzieci uczą się w systemie łączonym: klasa I z II, III z IV i V z VI.
 - Nauczyciel uczy wszystkich przedmiotów w tych dwóch klasach aż do VII klasy, kiedy to każdy przedmiot jest prowadzony przez innego nauczyciela.
 - Tygodniowy wymiar godzinowy waha się od 19 (7 lat) przez 23 (10 lat) do 30 godzin (VII-IX klasa).
 - W klasach I-IV uczniowie uczą się tylko przedmiotów obowiązkowych, które w zasadzie niewiele odbiegają od tych realizowanych w naszych szkołach.
 - W klasie VII zaczyna wdrażać się przedmioty fakultatywne, których celem jest ukierunkowanie i poszerzenie zainteresowań młodzieży. Od tego czasu wprowadza się też oceny w postaci cyfr. Skala ocen waha się od 1 do 10. Najniższą pozytywną jest "5", a najwyższą "10".
 - Zajęcia wychowania fizycznego odbywają się na zewnątrz. Uczniowie mają do wyboru: lodowisko, grę w hokeja, spacer, biegi narciarskie.
 - Tematyka lekcji
 - np. lekcje biologii w III i IV klasie są skonstruowane w taki sposób, aby uczniowie nie uczyli się podstawowych pojęć biologicznych itd., lecz np. poznawali różnego rodzaju zwierzęta i ich sposób odżywiania.
 - np. zajęcia z języka fińskiego do końca IV klasy prowadzone są za pomocą komiksu o zwierzętach, które przeżywają różne przygody i w ten sposób wprowadzają uczniów w podstawy językoznawstwa (analogicznie w tym samym czasie w polskiej szkole dzieci uczą się o przypadkach, czasach i składni).
 - Lekcji nie prowadzi się metodą wykładu – najczęściej stosuje się pracę w grupach. Każda z grup składa się z jednego ucznia określanego jako dobry, dwóch średnich i jednego słabszego, który dopasowuje się niejako poziomem wiedzy do pozostałych członków grupy. Dzięki temu

m.in. Finlandia ma najmniejszą różnicę w teście PISA między najlepszymi i najgorszymi uczniami.

- Obowiązkowa nauka 3 języków: fińskiego, szwedzkiego oraz angielskiego.
 - Religia jest również przedmiotem obowiązkowym.
 - Dokumentacja sporządzana przez nauczycieli jest ograniczona do niezbędnego minimum. Dwa razy w roku przesyła się raport władzom oświatowym.
 - Nauczyciele omawiają między sobą metody nauczania – w przypadku, gdy jedna jest nieskuteczna, nauczyciele konsultują między sobą zastosowanie innej.
 - Brak formalnych uroczystości rozpoczęcia oraz zakończenia roku szkolnego. (w zamian za to normalny dzień w roku, podczas którego rzeczowo i krótko są wyjaśniane zasady obowiązujące w danym roku).
 - Ograniczone współzawodnictwo na poziomie szkół podstawowych.
- Tradycyjny rok szkolny w placówka oświatowych trwa od połowy sierpnia do końca maja – liczy 190 dni.
 - W fińskich szkołach nie stawia się ocen.
 - Samoocena dzieci jest kluczowym elementem oceniania. Umiejętność tę dzieci ćwiczą od przedszkola. W szkole też uczeń sam się ocenia, a nauczyciel mówi, czy zgadza się z jego oceną.
 - Stopnie mają zazwyczaj charakter opisowy. Jednak stosuje się w ogólnej ewaluacji stopnie (od 4 do 10), określające stopień zaawansowania w danym przedmiocie i nie rzutują negatywnie na karierę edukacyjną dziecka, dając mu jedynie orientację we własnych kompetencjach i stanowiąc wskazówki do dalszej nauki.
 - Rodzice raz, dwa razy do roku otrzymują ze szkoły raport o postępach w nauce.
 - Przez pierwsze 3 lata podstawówki, nie można zostawić dziecka na drugi rok w tej samej klasie (w podstawówce, jeżeli rodzice się nie zgadzają), istnieje zakaz dyskryminacji z jakiegokolwiek powodu: pochodzenia, stanu majątkowego rodziców itd.
 - Ciekawą innowacją w fińskiej oświacie jest system korepetycji wewnątrzszkolnych.
 - Płatne korepetycje są w ogóle zakazane, gdyż edukacja ma być bezpłatna.
 - Finowie zatrudniają zatem w każdej szkole kilku korepetytorów, którzy interweniują natychmiast, gdy nauczyciel zauważy, że uczeń ma jakiś problem, pomagając mu w trakcie lekcji w klasie lub w odrębnym pomieszczeniu, dopóki nie zostanie on pokonany. W klasach VII-IX każdy uczeń ma prawo do korepetycyjnego wsparcia 1-2 razy w tygodniu.
 - Duży nacisk na pomoc dzieciom ze specjalnymi potrzebami związany jest z przekonaniem, iż wczesna diagnoza i interwencja pomoże tym dzieciom osiągać sukces podczas regularnych zajęć.
 - Zajęcia wyrównawcze, ale nie są one symbolem niepowodzeń, tylko możliwością podniesienia poziomu wiedzy uczniów, np. asystentki nauczyciela pomagają w klasach I i II w nauce czytania i liczenia.

- W szkole funkcjonuje “pupils’ multi-professional care group”, której spotkania odbywają się minimum 2 razy w miesiącu. W skład grupy wchodzi: dyrektor szkoły, pedagog szkolny, pielęgniarka, psycholog, pracownik społeczny oraz nauczyciel, którego uczniów dotyczy dyskusja. Rodzice każdego z tych uczniów są powiadamiani o terminie spotkania, niejednokrotnie również są na nie zapraszani.
 - Podczas jednego spotkania omawiana jest sytuacja 2 poszczególnych klas. W przypadku zidentyfikowania problemów u konkretnych uczniów, podejmuje się decyzje o udzieleniu mu wsparcia.
- Podsumowując, przewagą systemu szkolnictwa podstawowego w Finlandii jest nauka praktycznego zastosowania wiedzy oraz kreatywnego myślenia. Porównując dwa modele – polski wiąże się z nauką uszczegółowionych faktów, które po upływie czasu zostają zapomniane, natomiast fiński w swojej niezobowiązująco-rekreacyjnej formie zmusza do częstego wykorzystywania i zarazem ćwiczenia umysłów.
- Dobre wyniki w projekcie PISA Finlandia zawdzięcza:
 - Równym szansom edukacyjnym dla wszystkich niezależnie od miejsca zamieszkania, płci, sytuacji materialnej lub języka
 - Dostępowi do szkolnictwa w każdym regionie
 - Braku podziału ze względu na płeć
 - Powszechnemu szkolnictwu podstawowemu, nie opartemu na selekcji
 - Wspierającej i elastycznej administracji – scentralizowanemu kierownictwu całego procesu wdrażania na szczeblu lokalnym
 - Interaktywnej współpracy na każdym poziomie (idea partnerstwa)
 - Indywidualnej pomocy w nauce i sytuacji materialnej uczniów
 - Ocenianiu sprzyjającemu rozwojowi ucznia – brak testów, list rankingowych
 - Wysoce wykwalifikowanym, samodzielnym nauczycielom

Materiał przygotowany na podstawie:

- <http://portalwiedzy.onet.pl/4870,12800,1341090,1,czasopisma.html>
- <http://www.smithsonianmag.com/people-places/Why-Are-Finlands-Schools-Successful.html>
- <http://www.smithsonianmag.com/people-places/Why-Are-Finlands-Schools-Successful.html>
- http://www.ibe.unesco.org/fileadmin/user_upload/Publications/WDE/2010/pdf-versions/Finland.pdf
- <http://www.oecd.org/pisa/pisaproducts/46581035.pdf>
- <http://www.oecd.org/pisa/pisaproducts/46581035.pdf>
- <http://theconversation.edu.au/finnish-education-guru-pasi-sahlberg-treat-primary-school-teachers-like-doctors-9850>
- http://www.fnkorea.org/uploads/document/OC39-Heinaemaeki-ECE_in_Finland.pdf
- http://www.oph.fi/english/education/overview_of_the_education_system
- http://www.oph.fi/download/124278_education_in_finland.pdf
- http://www.oph.fi/download/124284_Education_system_of_Finland.pdf
- <http://finlandschooleducation.com/>
- <http://www.education.rec.ri.cmu.edu/roboticscurriculum/research/International%20Trends.pdf>
- http://www.ibe.unesco.org/fileadmin/user_upload/Publications/WDE/2010/pdf-versions/Finland.pdf
- www.akukon.fi
- <http://finlandia.2taj.net/Edukacja>
- <http://aurinko.net.pl/kompendium/nauka-i-edukacja/finska-szkola.html>
- <http://www.suomika.pl/finlandia/41-o-finlandii/105-system-edukacji>
- <http://m.onet.pl/wiedza-swiat/nauka,hn7xq>